

Doba popelnicových polí a doba halštatská ve střední Evropě

2. díl

MATERIÁL Z XIII. MEZINÁRODNÍ KONFERENCE
„POPELNICOVÁ POLE A DOBA HALŠTATSKÁ“

Jiří Juchelka (ed.)

Doba popelnicových polí a doba halštatská ve střední Evropě 2. díl

MATERIÁL Z XIII. MEZINÁRODNÍ KONFERENCE
„POPELNICOVÁ POLE A DOBA HALŠTATSKÁ“

Archeologický ústav Akademie věd ČR, Brno, v. v. i.

Opava - Brno 2016

Doba popelnicových polí a doba halšatská ve střední Evropě, 2. díl
MATERIÁL Z XIII. MEZINÁRODNÍ KONFERENCE „POPELNICOVÁ POLE
A DOBA HALŠATSKÁ“

Editor

PhDr. Jiří Juchelka, Ph.D.

Recenzovali

Prof. PhDr. Stanislav Stuchlík, CSc. et DSc.

PhDr. Rudolf Kujovský, CSc.

Tato publikace vyšla za finanční podpory Moravskoslezského kraje

Vyobrazení na obálce: Růžicová spona z depotu z Opavy – Kateřinek (dle M. Salaše a J. Říhovského)

Za kvalitu a obsah příspěvků odpovídají autoři. Články neprošly jazykovou úpravou.
The authors are responsible for their contributions. Articles undergone language revision.

Žádná část této publikace nesmí být reprodukována nebo rozšiřována v jakékoliv formě – elektronické či mechanické, včetně fotografií, nahrávání, nebo jiným informačním systémem jakkoliv distribuována, bez písemného souhlasu vlastníka vydavatelských práv.

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form – electronic or mechanical, including photocopy, recording, or any information storage and retrieval system, including web pages, without the prior written permission, from the copyright owner.

Copyright © by Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

ISBN 978-80-7524-003-3

Opava - Brno 2016

OBSAH

Jiří Juchelka	
Úvodní slovo	5
Dominika Andreášna	
Lužická kultura na hornej Nitre a niekoľko poznámok k osídlení územia v období popelnicových polí	6
Zuzana Bláhová-Sklenářová – Miroslav Novák	
Nové poznatky k náplni a chronologickému postavení horizontu Hvozdnice	30
Ondřej Chvojka	
Nové kovové depoty doby popelnicových polí z jižních Čech.....	50
Ondřej Chvojka – Petr Menšík	
Osídlení doby bronzové v povodí středního toku řeky Lužnice	67
David Parma	
Archeologické kultury – koncepce a praxe	75
Milan Salaš	
Réna u Ivančic jako další příklad výšinné lokality s bronzovými multidepozity	101
Arkadius Tajer – Lukáš Šín	
Předběžné výsledky archeologického výzkumu lokality kultury platěnické v Lipníku nad Bečvou – Trnávka (okr. Přerov).....	115

Martin Trefný

Poznámky k některým halštatským

sponám z Čech 143

Roman Vávra

Severné Záhorie v neskorej dobe bronzovej

– aktuálny stav bádania..... 159

Danuta Minta-Tworzowska

Świat doby halsztackiej jako rodzaj wspólnoty

w ujęciu archeologii. Przypadek południowo-zachodnich

ziem polskich 175

Úvodní slovo...

Druhý díl sborníku z XIII. mezinárodní konference „Popelnicová pole a doba halštatská“, jež proběhla v Opavě ve dnech 12. až 15. května 2014, předkládá celkem 10 příspěvků českých, moravských, slovenských, ale i polských badatelů, zabývajících se problematikou mladší a pozdní doby bronzové a halštatu ve střední Evropě. Sborník navazuje na první díl vydaný již koncem roku 2014 za finanční podpory Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky. Těm, kterým se nepodařilo dodat příspěvky do prvního dílu, bylo umožněno publikovat výsledky své badatelské činnosti v tomto druhém svazku, vydaném pod hlavičkou Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. a za finanční podpory Moravskoslezského kraje.

Jiří Juchelka

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

NOVÉ POZNATKY K NÁPLNI A CHRONOLOGICKÉMU POSTAVENÍ HORIZONTU HVOZDNICE⁷

ZUZANA BLÁHOVÁ-SKLENÁŘOVÁ – MIROSLAV NOVÁK

Abstrakt: Eine Rettungsgrabung im Jahre 2013 hat in der Nähe von Dorf Hvozdnice (Bez. Hradec Králové, Ostböhmen) eine Brandgräbergruppe aus der Wende zwischen Mittel- und Jungbronzezeit entdeckt. Die Einrichtung der Gräber, ihr keramisches Inventar, sowie auch Ergebnisse ihrer Radiokarbondatierung haben neue Überlegungen um die Beziehungen hiesiger Lokalgruppen des Hügelgräber- und Lausitzer Kulturkomplexes in Ostböhmen und in anliegenden Teilen Mittelböhmens erregt.

Schlüsselwörter: Ostböhmen, Hvozdnice, Bronzezeit, Hügelgräberkultur, Lausitzer Kultur, Übergangsstufe, Gräberfeld, Keramik

V roce 1937 vymezil Jaroslav Böhm na základě předchozích Buchtelových závěrů v rámci své periodizace doby bronzové typ Hvozdnice-Záhoří (BÖHM 1937, 69-70). Platnost tohoto termínu byla vztažena na lužickou kulturní oblast v období kolem přelomu střední a mladší doby bronzové. Autor upozornil především na blízkost se Segerovým stylem A ve Slezsku (SEGER 1927, 6-8), avšak s menší četností prsovitých vypnulín, což by podle jeho názoru mělo značit mladší zařazení. Dále konstatoval, že se jedná pouze o malou skupinu nálezů s patrně velmi krátkým trváním, pokud vůbec šlo o samostatné vývojové období. Následující Böhmův typ Lháň-Mostkovice byl charakterizován velmi vágně a vymezen především negativně proti předchozímu a následujícímu období. Samotná materiální náplň obou eponymních lokalit však dovoluje identifikovat rozdíl mezi oběma typy. Jak vypadá obraz pramenné základny a četnost reprezentantů typu Hvozdnice po tři čtvrtě století?

NOVÉ NÁLEZY U HVOZDNICE

V roce 2013 podnítila výstavba infrastruktury pro kolonii rodinných domů novou vlnu archeologických výzkumů na eponymní lokalitě. Ta leží při severozápadním okraji

⁷ Tato studie vznikla v rámci Programu rozvoje vědních oblastí na Univerzitě Karlově č. P12 Historie v interdisciplinární perspektivě, podprogram Společnost, kultura a komunikace v českých dějinách.

intravilánu vsi Hvozdnice. Od severu i východu je vymezena lesními porosty, které již leží na katastrálním území Libčany a v nichž se skrývá i dochovaná část eponymního mohylníku, v literatuře tradičně, avšak chybně uváděná pod jménem Hvozdnice. Záchranným výzkumem byla prozkoumána plocha přístupové komunikace a následně celoplošně jedna z jedenácti připravovaných stavebních parcel. K datu dokončení tohoto příspěvku bylo prozkoumáno a laboratorně zpracováno šest žárových hrobů, z nichž je pro uvedený časový úsek významný především hrob 20B obsahující osm keramických nádob a drobné zlomky zlata. Výzkum stále probíhá, nicméně dosavadní zjištění již nyní vybízejí k novým úvahám nad postavením a vzájemným vztahem mohylového a lužického kulturního komplexu ve východních Čechách.

Dosud známé žárové hroby z Hvozdnice zahrnují širokou chronologickou škálu od mohylové fáze po vrcholné období vývoje lužického kulturního komplexu. Většinu z dosud zkoumaných hrobů tvoří jedna, výjimečně dvě popelnice obsahující kremaci, a dále jedna až šest menších nádobek. Popelnice byla v některých případech překryta mísou (Žaloudek, nálezový deník II/509). Od tohoto standardu se liší především dva nejbohatší hroby, obsahující zároveň nejvíce archaických prvků. Prvním z nich je obsah mohyly I zkoumané L. Domečkou resp. Fr. Žaloudkem v roce 1904. V mohyle bylo nalezeno neobvykle mnoho nádob: šestnáct (Žaloudek, nálezový deník II/527), dle jiného zdroje dokonce devatenáct (Domečka 1904, 251; Vokolek 2003, 103), a dále bronzová jehlice. Žádná z nádob však nesloužila jako popelnice⁸. Dochovaný terénní nákres a poznámky o uložení čtyř nádobek do jedné velké dovolují rekonstruovat situaci tak, že nádoby byly postaveny ústím vzhůru.

Hrob 20B, zkoumaný roku 2013, obsahoval devět keramických nádob (nál. č. 124, 125, 129-138), uložených v hloubce 12 cm, měřeno od nejvýše položeného dna nádoby po úroveň skrývky. Nádoby stály dnem vzhůru a spálené ostatky, nalezené však pouze v nepatrném množství, byly nasypány na dno hrobové jámy pod nádobami.

Katalog keramiky z hrobu 20B (obr. 1):

1. Drobný džbán s oble dvojkónickým tělem, s okrajem prohnutým a ven kalichovitě rozevřeným. Dochovalo se připojení páskového ouška k okraji. Je vyroben z jemné hlíny, střep je žluté až světle hnědé barvy s černým jádrem. Nádobka byla nalezena

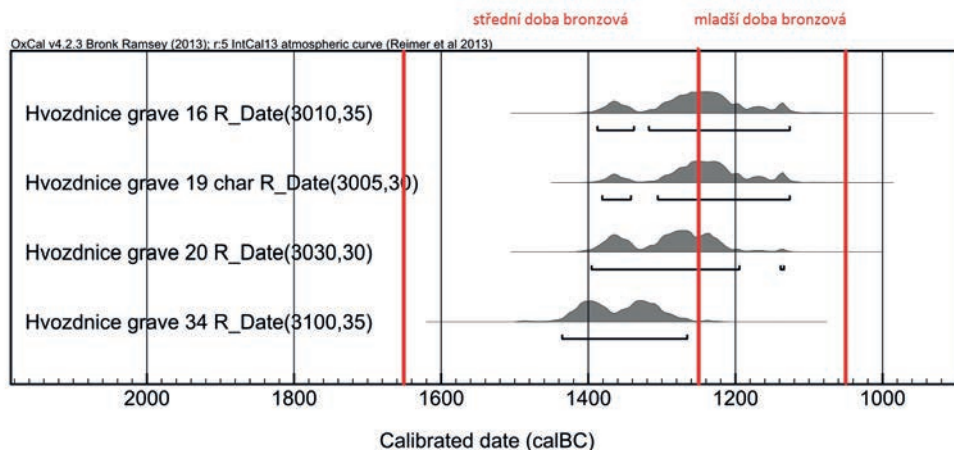
⁸ Z dochovaných údajů bohužel nelze odvodit, zda se spálené ostatky nalézaly v okolí nádob či chyběly zcela.

Obr. 2. Hvozdnice (okr. Hradec Králové) – hrob 20B v průběhu preparace. Foto M. Bulat.

Obr. 3. Hvozdnice (okr. Hradec Králové). Nádoba II z hrobu 20B. Foto M. Pacák.

Obr. 4. Hvozdnice (okr. Hradec Králové). Radiokarbonová data ze žárových hrobů zkoumaných v roce 2013. Poznan Radiocarbon Laboratory 2014.

Obr. 5. Vybrané paralely keramiky s odsazenými vypnulínami: A – Libochovany (okr. Litoměřice), džbánek z hrobu 68a (PLESL 1961, tab. I:10); B – Ústí nad Labem-Střekov, pohřebiště Střekov I, džbánek z hrobu u čp. 5 (PLESL 1961, tab. XXI:6); C – Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (okr. Praha-východ), lázně Houštka, džbánek z mohyly 1 (PLESL 1965, obr. 12:1); Turnov (okr. Semily), Sobotecká ul., býv. Maškovo zahradnictví, džbánek z objektu 1638/01 (BLÁHOVÁ – PROSTŘEDNÍK 2007, obr. 13).

Jiří Juchelka (ed.)

DOBA POPELNICOVÝCH POLÍ A DOBA HALŠTATSKÁ VE STŘEDNÍ EVROPĚ

2. DÍL

Materiál z XIII. mezinárodní konference „Popelnicová pole a doba halštatská“

Grafická úprava a technická redakce: PhDr. Jiří Juchelka, Ph.D., Hedvika Břínková

Anglický a německý překlad textu: Mgr. Dan Jedlička, Mgr. Zdeněk Krava, Ph.D.

Tisk: Azu design, s.r.o.

V roce 2016 vydal Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., za podpory
Moravskoslezského kraje.

Vydání první

ISBN 978-80-7524-003-3

